Archive of SID.ir

فصلنامه بین المللی قانون یار
License Number: 78664 Article Cod:Y6SH27A967685 ISSN-P: 2538-3701

مشروعیت استخراج بیتکوین
با دقت در مصادیق و قواعد فقهی آن

(تاریخ دریافت ۱۴۰۲/۰۲/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۲/۰۵/۱۰)

حضرت حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید حسن عابدیان کلخوران[۱]
عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی دانشگاه قم، واحد قم، ایران
مریم کریمی وردنجانی
دانشجوی مقطع دکتری رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم

چکیده
در این مقاله سعی شد که مشروعیت استخراج بیت کوین به عنوان یک کسب مورد تحلیل و بررسی قرارگیرد. پس از اشاره به انواع کسب به موضوع شناسی پول رایج مجازی بررسی و مبانی اصلی بیتکوین و روش های استخراج آن بیان شده؛ و از آنجا که در اسلام شریف به مکاسب از زوایای مختلف دقت می شود و در کسب حلال لازم است همه ی جوانب از مقدمه تا مؤخره و نتایج آن شرعی باشد ابتدا ملزومات استخراج، و پس از آن بررسی تطبیقی مصادیق فقهی و قواعد مربوطه من جمله قواعد فقهی تسلیط، اتلاف، لاضرر، مصلحت، عدالت و غیره با ماهیت استخراج انجام شد. در پایان به نتایج استخراج و تأثیرات محصله آن و نقد و توجیه نظرات مختلف در این حوزه پرداخته شده و به نظر می رسد اگر بیت کوین از برخی مجهولات اساسی پرده برداری کند و حکومت ها در خصوص رمز ارزها فعالیت بیشتری داشته باشند و مباحث فرهنگی استفاده از آن را مورد توجه قرار دهند و با بحث تخصصی خلأهای قانونی موجود در این زمینه را برطرف نمایند بتوانیم از محسّنات آن بهره مند شویم.

واژگان کلیدی: استخراج بیت کوین، بیت کوین، مبانی فقهی، شغل حلال

---

[۱] نویسنده مسئول

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

بخش اول: کلیات

بند اول: تحلیل اولیه موضوع

در دنیا بیش از ۱. ۶ میلیارد مسلمان زندگی می‌کنند که حدود ۲۳ درصد از کل مردم دنیا را شامل می‌شود و مسائل فقهی اسلام تاثیر مستقیمی بر روی زندگی این جامعه بزرگ دارد.

به منظور بررسی وضعیت حلال یا حرام بودن بیت کوین و ارزهای رمزینه باید به مبانی حلال بودن شغل (استخراج)، اصل ماهیت استخراج و ماهیت حاصله از این استخراج (بیت کوین) از منظر اسلام توجه داشت.

شیخ انصاری در ابتدای کتاب مکاسب روایتی را از کتاب تحف العقول ابومحمد حرانی(انصاری، مرتضی، مکاسب، جلد۱، قم، دهاقانی، ۱۲۸۱، ص۵) نقل کرده است، با این مضمون که مجموعه‌ای از شغل‌های حلال، حرام، مستحب و مکروه را در این روایت نقل کرده است. درواقع اولین بحث از مباحث کتاب مکاسب با معرفی شغل‌های حلال و حرام شروع می‌شود. از طرفی دیگر بر اساس احکام اسلامی حاصل شغل یا کار مشروع، بایددارای منفعت (مالیت)، غیر غرری و. . . باشد. در اسلام کالاهای اصلی و حقیقی می‌توانند به عنوان مال استفاده شوند زیرا ماهیت آنها به خودی خود دارای منفعت و در اصل خود آنها پشتوانه هستند و بعضی از چیزها مثل پول باید دارای پشتوانه‌ای حقیقی باشند تا مالیت پیدا کنند.

از طرفی با ورود طوفان بازار ارزهای دیجیتالی و به‌ویژه توسعه‌هایی که حول محور بیت کوین به وجود آمده‌اند، جهان اسلام نیز تحت تأثیر امواج مختلف بلاک چین قرارگرفته است. تا به اینجا امارات متحده عربی به عنوان کشوری اسلامی با ایجاد یک صرافی بیت کوین بانام «بیت اوایسیس» (BitOasis)، خدمات مختلفی ازجمله کیف پول مخصوص به بیت کوین را در چندین کشور عربی دیگر مانند: قطر، کویت، بحرین و عربستان سعودی ارائه می‌نماید لذا باتوجه به مسایل بالا باید در ابتدا اصل ماهیت استخراج و ماهیت حاصله از این استخراج (بیت کویین) بررسی و با مطابقت با مبانی شغل های حلال در اسلام تطبیق و در نتیجه حلال بودن این شغل (استخراج بیت کویین) و حلال بودن ماحصل این استخراج از منظر اسلام مشخص شود.

فصلنامه علمی-حقوقی قانون یار – دوره هفتم – شماره ۲۶ – تابستان ۱۴۰۲ – دبیرخانه مرکزی ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

بنددوم: نگاهی به پیشینه علمی و پژوهشی موضوع

با نگاهی دقیق به مطالب کتاب هایی مانند:بیت کوین به زبان ساده نوشته مصطفی دهقان/ارزهای دیجیتال، بیت کوین، بلاک چین و مفاهیم پایه نوشته پیمان اخوی/بیت کوین و ماهیت مالی-فقهی پول مجازی نوشته رضا امیر خانی مشخص میگردد نویسندگان آنها بیشتر سعی در بیان تاریخچه فرآیند تولید، بررسی مبادله، چگونگی مبادله و جایگاه ارزش این ارزها در نظام ارزی جهان می پردازند و در بررسی مبانی فقهی از اصل کار یا اشتغال در استخراج آنها فاصله گرفته و بیشتر سعی بر این دارند که به بررسی ارزها و اینکه آنها میتوانند پول یا مال باشند پرداخته اند و نگاه کنجکاوانه فقهی به آنها نشده است.

در بحث مقالات، مطالب بیشتری پدید آمده مانند: مفتی فراز آدم(۲۰۱۷) در تحقیق خویش با عنوان «تحقیق بر روی پول بیت کوین بر اساس قوانین اسلامی و اقتصاد» به بررسی این سوال پرداخته که آیا بیت کوین بر اساس معیارهای اسلامی به عنوان یک پول مورد پذیرش می باشد؟ و در انتها نتیجه گرفته است که این ارز می تواند یک پول کامل اسلامی باشد و در مقاله ای دیگر ابوبکر (۲۰۱۸) مالیت بیت کوین را مورد تحلیل فقهی قراد داده است و در انتها بیان میکند از نظر ایشان بیت کوین مالیت دارد و استفاده از آن بلامانع و حلال است و در مقاله «بررسی فقهی پول مجازی» نوشته سلیمان پور و همکاران، بر پایه نظریه اعتباری بودن پول بیت کوین بررسی گردیده وبا توجه به قاعده لاضرر، اطلاق، احترام و مصلحت در آخر با ذکر پیشنهاد، استفاده از این ارزها را مشروط بهسامان دادن نظام پول حقیقی و مجازی در کناریکدیگر و تبیین سیاست های پولی دولت می داند و در نوشتار دیگر از نواب پور (۱۳۹۷) با موضوع «تحلیل فقهی کارکردهای پول رمز نگاری شده» با استفاده از روش اجتهاد چند مرحله ای بیان میکند استفاده از ارزهای دیجیتال بخاطر خاصیتشان در مبارزه با ربا، ظلم و. . بسیار پسندیده ولی در بیت کوین به دلایل وجود مجهولات بسیار در آن جایز نمی باشد و نظر فقهی ۱۳ تن از علما در ادامه آورده است. درمقاله ای دیگر با موضوع «بررسی فقهی استخراج و مبادله رمز ارزها باتمرکز بر شبکه بیت کوین» نوشته خردمند (۱۳۹۸) با استفاده از روش تحلیلی به بررسی فرآیند اصل استخراج پرداخته و استخراج را مصداق رمز گشایی و تلاش برای حیازت پاداش دریافتی از شبکه دانسته و هر چند بر این تعریف اشکالاتی را قبول دانسته

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

ولی بر آن صحه گذاشته و استخراج را مشروع دانسته و بیشتر بر مبادله و اشکالات آن پرداخته و در نهایت بیان می کند تجارت رمز ارزها را نمی توان به استناد این دلایل ممنوع دانست؛ در آخرین مطالعه که توسط حسن عیوضلو و همکاران (۱۳۹۸) انجام گردیده ؛ سعی شده به صورت فنی از منظر فردی و حکومتی به تبیین ماهیت استخراج پرداخته و به جهت ابهام استخراج بیت کوین را محکوم به نهی شرعی و موجب استیلاء نظام سلطه بر حکومت اسلامی دانسته است. در مقاله ی پیش رو سعی شده استخراج بیتکوین را به عنوان یک کسب مورد بررسی قرار دهیم و در این راه نظراتی در توجیه یا نقد برخی نظرات و فرضیه های محققین ارائه می شود.

بخش دوم: تحلیلی بر ضرورت آگاهی از ماهیت کسب و کار

روایات مختلفی داریم که تاکید می کنند از احکام تجارت آگاهی کسب کنید مثلاپیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله: هرکس بدون آگاهی [از احکام دینی تجارت] داد و ستد کند، در ورطه شبهات فرو می‌افتد. [۱] درالکافی به نقل از طلحة بن زید از امام صادق علیه‌السلام: امیر مؤمنان ـ علیه السلام ـ فرمود: «هر کس بدون آگاهی تجارت کند، بارها گرفتار رباشود. مجدداامیر مؤمنان علیه‌السلام می‌فرمود: «کسی که به کار خرید و فروش آگاه نیست، نبایددربازار [به تجارت]بنشیند (کلینی، الکافی، ج ۵، قم، دارالحدیث، ص ۱۵۴ح ۲۳) [۲] و در جای دیگر امام علی علیه‌السلام می فرمایند :آن که بدون دانستن احکام دین سوداگری کند، به ورطه ربا می افتد(نهج البلاغة : الحکمة ۴۴۷) [۳] (لیثی واسطی، علی بن محمد، عیون الحکم والمواعظ، قم، مؤسسه علمی فرهنگی دار الحدیث، سازمان چاپ و نشر، ص ۴۵۵ ح ۸۲۱۶)و قطعا ماهیت شغل و کسب و کار و بالاخص استخراج ارزهای دیجیتال که مقدمه و ابتدای داد وستد آنها است خارج از این مقوله نیست زیرا لازم به سرمایه ؛ وقت و. . می باشد. این مضمون در بعضی از روایات هم آمده است که جهت روشن شدن این ضرورت، روایتی از امام صادق (ع) بیان

---

[۱] مَنِ اتَّجَرَ بِغَیرِ فِقهٍ تَوَرَّطَ فِی الشُّبُهاتِ

ابن ابی جمهور، محمدبن زین الدین، عوالی اللآلی، ج ۳، قم، سیدالشهدا، ۱۴۰۳ ص ۲۰۲ ح ۳۲

[۲] . قالَ أمیرُ المُؤمِنینَ صَلَواتُ اللّه عَلَیهِ : مَنِ اتَّجَرَ بِغَیرِ عِلمٍ ارتَطَمَ فِی الرِّبا ثُمَّ ارتَطَمَ .

قالَ : وکانَ أمیرُ المُؤمِنینَ علیه‌السلام یَقولُ : لا یَقعُدَنَّ فِی السّوقِ إلاّ مَن یَعقِلُ الشِّراءَ وَالبَیعَ

[۳] مَنِ اتَّجَرَ بِغَیرِ فِقهٍ فَقَدِ ارتَطَمَ فِی الرِّبا

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

می کنیم :امام صادق علیه‌السلام :هر چیزی که حلال است، از خوردنی و نوشیدنی و چیزهای دیگری که قوام و بقای زندگی مردم به آنهاست و استفاده کردن از آنها برایشان مباح است، خرید و فروشش حلال است و آنچه اصلش حرام استو از آن نهی شده، خرید و فروشش جایز نیست. [1] (طبرانی، سلیمان بن احمد، المعجم الکبیر، ج ۲۲، بیروت، مکتبۀ ابن تیمیه، ص ۵۶ ح ۱۳۲ و سبل الهدی والرشاد : ج ۹ ص ۸)

بخش سوم: واکاوی و شناخت انواع و اقسام کسب درآمد

کسب درآمد از راه ارائه برخی خدمات و داد و ستد بعضی کالاها، ممنوع و حرام است و در اصطلاح فقهی به این منابع درآمد، مکاسب محرمه گفته می شود. برخی از آنها عبارتند از:

۱ -تولید آنچه عین نجسند؛ همچون شراب، خوک

۲-تولید ابزاری که فقط در راه حرام کاربرد دارد مانند آلات قمار.

۳ -کسب درآمد از راه هایی چون؛ غنا و آوازه خوانی های متناسب با مجالس لهو و لعب، جادوگری، ساختن مجسمه موجودات جاندار و تألیف، چاپ و انتشار کتاب های گمراه کننده.

۴ -ساخت ابزاری در راستای تقویت دشمن مثل اسلحه جنگی برای دشمنان دین در راستای نفی سبیل قرار داشتن

۵-شرکت در مسابقه ای که گرفتن جایزه انسان را بدون توجه گرفتار حرام می شود. جایزه حاصل شرط بندی است یا مانند دریافت هدیه که در برخی مواقع رشوه است و مانند برخی سرمایه گذاریها که در واقع ربا ست. حضرت به فردی فرمودند: فرزندت را بر سر یک سری از کارها مگذار! "لَا تُسْلِمْهُ صَيْرَفِيّاً "، او را به زرگری نفرست جهت آن را هم گفتند : "فَإِنَّ الصَّيْرَفِيَّ لَا يَسْلَمُ مِنَ الرِّبَا "، اگر او را به زرگری بفرستی، سر از ربا در می‌آورد. چون شما می دانید که زرگری از شغل‌ها و معاملاتی است که به سرعت ربا در آن پیدا می‌شود. مثلاً در تبدیل طلا به طلا، اگر یک گرم اضافه‌تر شود، این ربا است و. . . .

۶–درروایاتی که درباره نهی از بعضی شغل‌ها و حرفه‌ها وارد شده است، اشاره‌ای هم به جهت حکم هم وجود دارد. مثلاً در روایاتی این‌طور آمده است که شما به دنبال این حرفه نباشید ودر

[1] كانَ رَسولُ اللّه صلی‌الله‌علیه‌وآله يَخرُجُ إلَينا وكُنّا تُجّارا، وكانَ يَقولُ : يا مَعشَرَ التُّجّارِ، إيّاكُمواَلكَذِبَ

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

ادامه هم به جهت این کراهت اشاره کرده‌اند که دلیل این حکم آن است که این شغل، بر روی روح شما نقش تخریبی دارد. به‌طور کلّی نقش تخریبی یک حرفه نسبت به روح انسان، دلیل کراهت داشتن آن شغل است. لذا، چون این شغل‌ها بر روی روح انسان اثر منفی گذاشته و به آدمی ملکه و روشی می دهد که زشت است، به ضرر انسان بوده و مکروه است (محمد تقی رکنی، مجلهحصون، مرداد و شهریور ماه ۱۳۹۱ – شماره ۳۷). [۱]

بند اول: تبیین ماهیت و موضوع شناسی پول رایج مجازی

اقسام پول را در یک طبقه بندی می توان چنین برشمرد: پول سنتی، پول الکترونیک و پول مجازی، پولی است که منشا، خالق و کاربر آن جامعه مجازی است. این پول کارکردهای سه گانه پول (سنجش ارزش، ذخیره ارزش و وسیله مبادله) را داراست، اما تفاوت آن با دو شکل قبلی پول، محل مصرف (جامعه مجازی) و طریقه زایش آن است. از نظر ماهوی تفاوت پول مجازی با دیگر انواع پول در هدف، ارزش اسمی و پایه پولی است. هدف اولیه از اختراع پول مجازی، کاربرد آن در دنیای مجازی و برای مقاصد مجازی است، اگرچه این پول تلاش هایی برای ورود به جهان حقیقی هم داشته است. همچنین از نظر اسمی این پول بدون پشتوانه نیست، اما ساحت ظهور پشتوانه آن ذهنی و مجازی است. از سوی دیگر، پایه پولی پول مجازی می تواند کالا پایه، قانون پایه (بدون پشتوانه) و یا بر پایه اعتبار یا فعالیتی باشد(سلیمانی پور، م.، و سلطانی نژاد، ح.، و پورمطهر، م. (۱۳۹۶). بررسی فقهی پول مجازی. تحقیقات مالی اسلامی, ۶(۲ (پیاپی ۱۲)), ۱۶۷-۱۹۲. [۲]

بخش چهارم: بیت کوین به عنوان راهی برای کسب درآمد و ابعاد حقوقی آن

پرکاربردترین و با ارزشترین پول مجازی در دنیای واقعی، بیت کوین نام دارد که متکی بر اصول رمزگذاری برای معتبر ساختن تراکنشها میباشد که در قالب یک الگوریتم کامپیوتری باقی نمانده است و به سرعت مرحله پذیرش از سمت جامعه را طی مینماید. بیتکوین یک پارادایم جدید برای انجام تراکنشهای بدون کارمزد و تقریباً آنلاین میباشد. در واقع اولین سیستم پرداخت الکترونیک غیرمتمرکز است که توانسته مشکل دو بار خرج شدن یک واحد

[۱] http://noors/oNrUg

[۲] https://www. sid. ir/fa/journal/ViewPaper. aspx?id=۳۵۲۰۹۰ .

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

پول مجازی را حل کند. بطور خلاصه میتوان گفت، بیتکوین نوعی پول قابل برنامهریزی میباشد که میتواند برای خرید و فروش کالاها مورد استفاده قرار گیرد و همچنین میتواند با پولهای سنتی معاوضه شود و قیمت آن بر اساس عرضه و تقاضای بازار مشخص میشود.

بند اول: مبانی اصلی بیت کوین و روش استخراج آن

بلوک بیتکوین اسناد کامپیوتری هستند که دادههای متعلق به شبکه بیتکوین را به صورت دائمی در خود ثبت میکنند. یک بلوک، تعدادی یا سوابق تراکنشهای شبکه بیتکوین در یک بازه زمانی که در بلوکهای قبلی وارد نشده است را ثبت میکند، لذا یک بلوک مانندصفحهای از یک دفتر کل یا دفتر ثبت اسناد است. هر بار که یک بلوک کامل میشود، ساخت بلوک بعدی در زنجیره بلوکی آغاز میشود. هر بلوک ذرهای از بلوکهای قبلی و آدرس بلوک بعدی را در خود قرار میدهد تا امکان دستکاری بلوکها یا حذف یک بلوک وجود نداشته باشد. بنابراین یک بلوک، مخزن دائمی اسنادی است که یک بار ثبت شدهاند و دیگر قابل تغییر یا حذف شدن نیست. میتوان بیتکوین را با تراکنشهای بانکی مقایسه کرد؛ زنجیره بلوکی مانند دفتر ثبت بانک است و یک بلوک ممکن است تنها یک تأیید تراکنش باشد که دستگاه خودپرداز بانک بعد از بهره برداری آن را چاپ میکندو در واقع یک بلوک جزء کوچکی از زنجیره بلوکی است. یک مسئله ریاضی به هریک از بلوکها پیوند زده شده است. استخراجگرانیوجود دارند که به طور دائم در حال رقابت بر سر پردازش و ثبت تراکنشهای شبکه بیتکوین هستند. آنها تلاش میکنند که سریع تر از بقیه، بلوک حال حاضر تکمیل کنند تا به ازای آن هم کارمزد معاملات را دریافت کنند و هم بیتکوین از شبکه پاداش بگیرند. زمانی که استخراجگر بلوکی را تکمیل کند، برنده به حساب میآید و اقدام به حل مسئلهمیکند. جواب مسئلهبین گرههای استخراج به اشتراک گذاشته میشود و سپس تأیید اعتبار میشود. هر بار که یک استخراجگر یک مسئلهرا حل کند، ۲۵بیتکوینجایزه دریافت میکند و میتواند آن را در چرخه بیتکوین خرج کند. مسئله ریاضی به نحوی است که درجه سختی آن نسبت به زمان تعیین میشود؛ یعی در نهایت مسئلهحل میشود ولی میزان محاسبات آن به صورتی تنظیم میشود که با توجه به توان محاسباتی متوسط سختافزار کامپیوترهای مورد استفاده توسط استخراجگرها کمتر از مثلا ۱۰دقیق طول نکشد. به بیانی دیگر سطح دشواری مسئلهریاضی که

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

باید توسط استخراجگر برنده در پایان تکمیل هر بلوک حل شود، نرخ تولید بیتکوین جدید در شبکه را تنظیم میکند؛زیرا تا زمانی که مسئلهحل نشده است، ساخت بلوک جدید در شبکه آغاز نمیشود. در حال حاضر حدود ۱۰دقیقه طول میکشد تا یک مسئله در شبکه حل شود. پس در هر ۱۰دقیقه ۲۵بیتکوین تولید میشود. زنجیره بلوکی یک دفتر ثبت عمومی است که تمامی تراکنشهای بیتکوین که تا به حال اجرا شده است را در خود دارد و همواره با اضافه شدن بلوکهای جدید در حال رشد است. بلوکهای جدید به صورت زنجیروار و بر اساس تاریخ به زنجیرهبلوکی اضافه میشوند. هر یک از گرهها (کامپیوترهای استخراجگران که به شبکه بیتکوین متصل هستند و از برنامه کامپیوتری متنباز برای تأیید اعتبار و جریان انداختن تراکنشها استفاده میکند) یک کپی از زنجیره بلوکی را به صورت خودکار بعد از پیوستن به شبکه بیتکوین دریافت میکند. زنجیره بلوکی شامل اطلاعات کامل آدرس حسابها و محتویات آنها از زمان شروع تا حال حاضر است؛ یعنی میتوان فهمید که هر آدرس در شبکه بیتکوین دارای چه مقدار بیتکوین بوده و هست. همین مسئلهباعث میشود که بسیاری از طرفداران بیتکوین اذعان کنند که استفاده از بیتکوین برای کارهای غیرقانونیمثل پولشویی یا قاچاق اسلحه بسیار دشوارتر از پول سنتی است، مگر اینکه گردانندگان اصلی بیتکوین، روشهای خاصی برای این کار بکار گیرند. (میرزاخانی، رضا، بیت کوین و ماهیت مالی-فقهی پول مجازی، سازمان بورس و اوراق بهادار، دی۹۶، ص۱۴)

بند دوم: ماهیت بیتکوین

بیت کوین یک سیستم اینترنتی عمومی است که یک شبکه پرداخت وجوه و تولید پول به صورت کاملا الکترونیکی معرفی کرده است. بیت کوین قدرت خود را از کاربران می گیرد و از منظر آنها، بیت کوین یک پول اینترنتی به شمار می رود. (میرزاخانی، رضا و سعدی، حسینعلی، ۱۳۹۷، بیت کوین و ماهیت مالی-فقهی پول مجازی)[1]

از ابتدا بحث زیادی در مورد ماهیت بیتکوین وجود داشته است که آیا واقعا بیتکوین را میتوان به عنوان یک نوع پول و ارز، سرمایه یا کالا در نظر گرفت یا دارای چنین ارزشی نیست. در

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

مارس ۲۰۱۴سرویس درآمد داخلی ایالات متحده (IRS)۱اعلام کرد که تمامی ارزهای مجازی از جمله بیتکوین، شامل مالیات بر دارایی میشوند و ارز به حساب نمیآیند.

البته در خصوص ماهیت پولی و مالی بودن بیت کوین نظرات مختلفی آمده که با ترجیح نظر پول نبودن آن مشروعیت استخراج مورد بررسی قرار میگیرد.

بدیهی است که عدم پول بودن دلیلی بر مالیت نداشتن آن نمی شود که مجال آن در این مقاله نیست وتلاش شدهدر چالشی که فی المقام با آن روبرو هستیم به مقدمات و ملزوماتاین کسب، سپس ماهیت آن در مصادیق استخراج و در نهایت، نتایج حاصل از آن بپردازیم

بخش پنجم: نگاهی به ملزومات استخراج بیت کوین

به استخراج ارز دیجیتال، ماینینگ گفته می‌شود؛به منظور حفظ ثبات شبکه و این‌که همه واحدهای بیت کوین سریع استخراج نشوند، در بیت کوین معیاری به نام«سختی استخراج»هم وجود دارد. به همین منظور استخراج بیت کوین نیازمند داشتن دستگاه‌های قدرتمند و برق است.

بند اول: دستگاه‌های ماینر

دستگاه‌های ماینر قیمت بسیار زیادی دارند و هر شخصی نمی‌تواند آن‌را به راحتی خریداری نماید. بدست آوردن این دستگاهها به لحاظ قانونی هم با محدودیت هایی روبرو است. اما به هر حال به دلایل مختلف از قبیل اینکه بیت کوین و ارزهای مجازی می توانند ابزاری برای دور زدن تحریم ها شوند(معاون وزیر صنعت سعید زرندی، گفتگو با باشگاه خبرنگاران جوان، ۱۵تیر۹۸)و نیز رکود اقتصادی که پس از ویروس کووید ۱۹همچنین کاهش بسیار زیاد قیمت نفت، توقف اجباری صادرات شرکت های تولید کننده که مواد اولیه خود را از دیگر کشورها وارد میکردند، کاهش نرخ سود بانکی و در نتیجه فرار نقدینگی از بانک ها و... موجب شد تا وزارت صمت، در اردیبهشت ماه مجوز تاسیس واحد صنعتی به منظور استخراج بیت کوین در سمنان را صادر کند؛ و قص علی هذا... بنابراین خرید وتهیه این دستگاه ها نیاز به مجوز قانونی دارد تا تحت مدیریت حکومت این امر صورت گیرد و مشکل

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

شـرعی مـن بـاب اسـتفاده از آن وجـود نداشـته باشـد (ر. ک خبرگـزاری رسـمی حـوزه، نظر مراجع تقلید درباره پول دیجیتالی بیت کوین).

بند دوم: برق

نحوه تامین برق مراکز استخراج رمزارزها مشروط به تدارک و ارائه مجوز معتبر می باشد.

تامین برق این دسته از متقاضیان، به یکی از دو روش زیر صورت خواهد گرفت:

۱اتصال به شبکه و خرید انرژی از شرکتهای برق

۲تـامین بـرق بـا ایجـاد ظرفیـت جدیـد (نامـه وزارت نیـرو، شـماره ۹۸/۳۶۳۷۶/۲۰/۱۰۰ مـورخ ۹۸/۸/۱۸)

با توجه به قوانین مربوط به مساله ی مورد بحث هر شخص حقوقی که مجوز لازم جهت تـامین دستگاه را کسب کند می تواند با انجام ضمانت هایی که دولت برای این مورد در نظر گرفته از برق هم استفاده کند و از لحاظ شرعی در این مورد مانعی وجود ندارد.

بخش ششم: بررسی تطبیقی مصادیق فقهی با ماهیت استخراج

برای بررسی مشروعیت استخراج بیت کوین لازم است بدانیم این عملیات طـی کـدام یـک از قراردادهای شرعی صورت می گیردتا مصداق اکل مال به باطل نباشد؛ در این مورد گمانه زنی هایی انجام شده که به آن ها اشاره می کنیم:

بند اول: شرکت سهامی

بر اساس ماده ۱ اصلاحی قانون تجارت ایران مصوب ۲۴ اسفند ۱۳۴۷، شرکت سهامی بـه ایـن صورت تعریف شده است:

شرکت سهامی شرکتی است که سرمایه آن به سـهام تقسـیم شـده و مسـئولیت صـاحبان سـهام محدود به مبلغ اسمی سهام آنها است. با توجه به صرف ایـن تعریـف شـاید بتـوان گفـت بیـت کوین شرکت سهامی و ماینرها سهامداران این شرکتند اما با بررسی دقیق تر این احتمال منتفی می شود زیرا اولا ماینرها در ابتدا آورده ای به این شرکت ارایه نمی کننـد. و صـرفا بـه واسـطه دستگاه عملیاتی انجام میدهند و در ازای آن مقداری بیت کوین دریافت میکنند و این در حالی است که دیگر ماینرها حق دخل و تصرف در آن کیف پول را ندارند.

ماده ۵۷۱ قانون مدنی «اجتماع حقوق مالکیت متعدد در شیء واحد به نحو اشـاعه» مؤیـد ایـن است که بیت کوین نمی تواند از مصادیق شرکت باشد.

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

بند دوم:حیازت مباحات

می‌دانیم که شارع فرموده هر کسی که تلاش کرد و مباحات و ثروتهای طبیعی که مالک خاص ندارد و عموم مردم در استفاده از آنها مشترکند، تحت سلطه خودش درآورد و از آن بهره‌برداری کرد مالک می‌شود، (ر. ک ماده ۱۴۶ و ۱۴۷قانون مدنی) حیازت مباحات با توجه به تناسب انواع آن مختلف است :

حیازت اراضی موات :احیاء آن

حیازت دفینه :کشف آن

حیازت حیوانات وحشی: شکار آن

حیازت آب رودخانه و ماهی: تصرف مادی در آن‌ها(کاتوزیان، ناصر، ۱۳۸۳قانون مدنی در نظم حقوقی کنونی. تهران، میزان. ص. ۱۳۸)

لذا گفته شده ارزهای استخراج نشده به عنوان اموالی که بالقوه قابلیت تملک دارند، مالک خاص هم ندارد، لذا هر مستخرجی که اینها را استخراج کند، مالک می‌شود اما اشکال ما بر این نظر این است که متعلق حیازت باید مباحات عامه باشد تا وضع ید انسان بر مباحات عامه اماره ملکیت باشد، بودن بیت کوین جزء مباحات عامه مورد تردید جدی بلکه منتفی است.

وجه آن این است که طراحان این سیستم که این سیستم بیت کوین را طراحی و اختراع کرده‌اند در بستر بلاک چین، درست است به صورتی قرار داده‌اند که در استفاده و کیفیت استخراج همه افراد یکسان هستند، هر شخص یا دستگاهی که معادلات را حل کند با طراحی این سیستم به او بیت کوین داده می‌شود، ولی طراحان این سیستم با قبول مالکیت معنویاین طراحی را مالک هستند، لذا اینکه بیت کوین جزء مباحات عامه محسوب بشود قبل از استخراج قابل قبول نیست.

بند سوم: جعاله

در تعریف جعاله، صاحب جواهر می گوید « انشاء الالتزام بعوض علی عمل محلل مقصود»، جعاله این است که جاعل انشاء می کند التزام و تعهد خود را به دادن یک عوض در مقابل انجام عامل عمل حلال و مقصود. مقصود از تعابیرشان یعنی عمل دارای فائده و عملی که مورد قصد عقلاء قرار می گیرد. هویت جعاله این است که جاعل تعهد می کند، اگر عامل خاص یا

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

هر عاملی این کار حلال دارای فائده را انجام داد، من در مقابلش متعهد هستم که این عوض را به او بدهم. پس جعاله سه رکن دارد، عامل، جاعل، حق الجعل.[1](تلخیص : مروی، جواد، درس خارج فقه معاصر، پایگاه مجازی مفتاح) که برای تطبیق بیت کوین با جعاله این موارد را بررسی می کنیم:

در ابتدا توجه به یک نکته لازم است و آن این که جعاله را ایقاع می دانیم که نیاز به ایجاب و قبول ندارد و صرف اعلان ایجاب است و شروع عملیات استخراج به منزله ی قبول محسوب میشود. در مورد جُعل و آنچه عوض کار قرار می گیرد بالاتفاق می گویند، لازم نیست مشخصات این جُعل روشن باشد، طبق نظر مشهور اصل مالیت کافی است. عملی که مورد جعل قرار میگیرد هم حاوی غرض عقلایی است. و جاعل و عامل هر کدام با غرض عقلایی اقدام میکنند. علی هذا به نظر میرسد در صورتی که بیت کوین را دارای ارزش مالی بدانیم استخراج بیت کوین بر جعاله تطبیق دارد.

بند چهارم: مسابقه و جایزه

بیت کوین به تعداد مشخصی، حدود ۲۱ میلیون تعداد طراحی شده است و هر کسی که بتواند با دستگاههایی یک عملیات پیچیده ریاضی انجام بدهد به عنوان جایزه مقداری بیت کوین به او داده می‌شود.

به عبارت دیگر مثل این است که کسی اشیاء قیمتی را در جایی مخفی کند و بعد به افراد بگوید بروید زحمت بکشید و تلاش کنید، ببینید کدام یک از شما می‌توانید دست پیدا کنید به این شئ؟ آنجا کسی که دست پیدا کرد به آن شئ، به معنای ایجاد آن شئ نیست. اینجا هم ظاهرا چنین است، اینها طراحی شده است بعضی از افراد زحمت می کشند و یک عمل پیچیده ریاضی را انجام می‌دهند که موجب تقویت شبکه. هم می‌شود و این عمل اگر ناجح بود به عنوان جایزه مقداری بیت کوین به آنها داده می‌شود.

بند پنجم: هدیه از طرف شبکه

هدیه از طرف شبکه به ماینری که هش گذاری می کند.

بند ششم:کارواجرت

عوضی که مستأجردر قبال استفاده از منفعتمال یا کار، به موجریا اجیرمی‌پردازد، اجرت نامیده می‌شود. بر این اساس می توان استخراج بیت کوین را از مصادیق کسب اجرت در نظر گرفت

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

لیکن از آن جا که حرمتیا جوازگرفتن اجرت، دایر مدار صحّتو بطلاناجاره است. لازم است ماهیت بیت کوین مورد پذیرش فقها قرار بگیرد و سایر مراتب قانونی آن طی شود.

بند هفتم: استخراج معدن

در مورد تعریف معدن بنابر آنچه که اهل لغت گفته‌اند و طبق نظر فقها یک معنای عامی است که تنها بعضی از خصوصیات در آن معتبر است از جمله اینکه از زمین و در زمین خلق شده باشد (ریشه و اصل آن زمین باشد) و دوم اینکه دارای ارزش و قیمت و منفعت باشد و دیگر آنکه در یک مکانی باشد که مرکزیت داشته باشد. اینها اصولی است که برای صدق معدن لازم است. بیت کوین خاصیت زمینی بودن را ندارد لذا استخراج آن استخراج معدن محسوب نمی شود. در صورتی که فقه پویا معانی جدیدی برای معدن ارایه نماید در این خصوص هم تجدید نظر لازم می آید.

بند هشتم: گنج یابی

«گنج» مالی است که در زیر زمین، یا کوه، یا دیوار، یا درون درخت پنهان کرده باشند و در عرف به آن گنج گویند(استفتائات، مکارم شیرازی).

در این تعریف سه مبحث نیاز به بررسی دارد.

۱. مالیت داشتن گنج ۲. نحوه اختفای مال ۳. عرف آن مال را گنج بداند

بحث مالیت بیت کوین که مورد اختلاف است و به عنوان بحث تخصصی در این مورد لازم به تحقیق و تبیین است. و اگر آن را به عنوان مال بدانیم و نحوه اختفای آن را هم از مصادیق نوین بشماریم که این نیز قابل و بلکه لازم به بررسی است، عرفا بیت کوین را به عنوان گنج نمی شناسند.

بند نهم: قمار

به گفته شیخ انصاری، قِمار عبارت است از بازی با ابزارهای خاصی که در آن چیزی گرو گذاشته می‌شود [تا به برنده پرداخت شود(شیخ انصاری، مکاسب، ۱۴۱۵ق، ص ۳۷۱).

از ادله استفاده می‌شود هویت قمار دارای دو رکن اساسی است: رکن اول: لعب و بازی بر او صدق کند. رکن دوم: این است که مراهنه و برد و باخت در آن باشد، برنده و بازنده داشته باشد، در استخراج بیت کوین هر دو رکن قمار منتفی است.

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

بند دهم: انتشار و ایجاد پول

وسیله مبادله رایج و قانونی و در گردش هر کشور را پول می گویند؛ که می تواند پول نقد، انواع چک و حواله‌های بانکی را نیز شامل شود. (خلعت‌بری، فیروزه، مجموعه مفاهیم بانکی و بین‌المللی، تهران، شباویز، چاپ اول، ص۳۳۲-۳۳۳.

پول براساس ۴ کارکرد آن تعریف می‌شود: وسیله مبادله، معیار سنجش ارزش، ذخیره ارزش، و وسیله پرداخت تعهداتMoney ، QirāĐ ،Interest and ،Studies in Islamic Economics، ed Khurshid Ahmad، Leicester، ۱۹۸۱ص۵۹، Abu Saud، M

با این‌همه، دو کارکرد آن اصلی است: نخست این که وسیله مبادله است

و دیگر معیاری برای سنجش ارزش که بیش‌تر کارکردی باستانی به‌شمار می‌رود(جعفری لنگرودی، محمدجعفر، مبسوط در ترمینولوژی حقوق، ج۲، ص۱۰۸۴، تهران، ۱۳۷۸ش)

به این ترتیب، آنچه واسطه مبادله باشد، پول به‌شمار می‌آید، اعم از این که فلزی (سکه) و یا غیرفلزی (اسکناس) باشد.

در مقابل، برخی هر آنچه بتواند عمل کردهایی را که به پول نسبت داده می‌شود، برآورده سازد، پول به‌شمار آورده‌اندMoney and Banking[۱]، Welfling W، ج۱، ص۴۸، New York۱۹۵۸ (.

کما بیش برخی جوامع و حاکمیت ها برای بیت کوین قابلیت مبادله را پذیرفته اند اما این که خود بیت کوین ملاک و میزانی برای سنجش ارزش باشد صدق نمیکند بلکه بیت کوین با پول هایی همچون دلار ارزش گذاری میشود.

فلذا بیت کوین را از مصادیق پول نمی دانیم که استخراج آن را به منزله انتشار یا ایجاد پول مورد بررسی قرار دهیم.

بخش هفتم: نتایج استخراج بیت کوین و بررسی تطبیقی آن با قواعد فقهی

در بررسی مفاهیم از لحاظ شرعی لازم است دقتی بر نتایجی که به بار میآورد داشته باشیم شاهد مثال این مساله روایات زیادی است که در این مساله وجود داردچنانکه اگر انگور جهت تهیه شراب کاشته شود عمل حرام انجام شده است.

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

در ادامه تعدادی از نتایج استخراج و استفاده از بیت کوین که محققین آورده اندمورد تحقیق و بررسی قرار می گیرد.

بند اول: تغییر حجم پول

صحبت در خصوص پول بودن این رمز ارز گذشت که بیت کوین پول نیست بلکه شاید بتوان آن را در حکم دارایی پذیرفت.

گرچه این رمزارزهامیتوانند موجب تعادل بازار یا تسلط مالی اجنبی شود و این موارد حایز اهمیت هستند اما ذیل مبحث تغییر حجم پول جایگاهی ندارند.

محققان معتقدند ورود ارزهای دیجیتال من جمله بیت کوین در حکم تزریق پول به جامعه محسوب شود و می تواند موجب تعادلی نسبی در اقتصاد کشور شود. و لذا از باب قاعده ی مصلحت گاها سعی در توجیه استفاده از این رمز ارز دارند.

قطعا اگر سیاستگذاران حکومت ضوابط لازم و قواعد اجرایی و مدبرانه در نظر بگیرند تا حدودی می توان استفاده از آن را تحت آن قوانین پذیرفت.

از طرفی ورود و استخراج خارج از نظارت این رمز ارز به اقتصاد کشور موجب تغییر ضرری در حجم پول و ثروت های واقعی است که موجب حرمت استخراج آن می شود. در هر حال آنچه قابل اغماض نیست تهدید نابودی سیستم بیت کوین است. چرا که کلیدهای خصوصی بیت کوین ها در طول زمان میتوانند گم شوند و در اختیار استخراج کنندگان هم که قرار ندارد؛ از دست رفتن کلیدها هشداری است برای عدم تعادل در سیستم و تهدید نابودی آن. البته پیش بینی می شود راههایی برای حفاظت ان در نظر گرفته شود اما از آن جایی که حدود نصف بیت کوین های خلق شده در دست کمتر از هزار نفر باشد و تنها ۴۷ نفر صاحب یک سوم کل بیت کوین ها هستند احتمال این تهدید را بیشتر می کند که سیستم در مواجهه با شوک عرضه بیش از حد به افول برود که در نتیجه موجب سقوط ارزش آن می شود.

نیز به تجربه حاصل شده سیاست گذاری دولت و حاکمیت ها حتی در سقوط یا افزایش ارزش آن دخالت و تأثیر مستقیم دارد.

به عنوان مثال در دسامبر سال ۲۰۱۳، پس از سیاست دولت چین مبنی بر منع موسسات مالی از انجام تراکنش های از طریق بیت کوین ارزش آن در عرض دو هفته از ۱۰۰۰دلار به ۵۰۰دلار

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

رسید. اما طبق قاعده احترام در فقه امامیه همانگونه که جان مسلم دارای احترام است و باید محفوظ داشته شود اموال وی نیز باید از تعرض دیگران مصون باشد که به مستندات عقلی و نقلی مورد تأیید می باشد. لذا طبق قاعده ی احترام لازم است سازندگان بیت کوین ضمانتی در خصوص حفظ ارزش آن و یا جایگاه آن برای سرمایه داران آن قائل باشند.

و الا که هر کسی به خود ضرر بزند نمی تواند کسی را جز خودش محکوم و ملامت کند و با این شیوه از عملکرد بیت کوین پاسخگویی برای آن وجود ندارد.

پس طبق قاعده اتلاف که « من اتلف مال الغیر فهو ضامن» مورد سوال می باشد چرا که اگر با ضمانت و نظارت دولت باشد دارایی افراد را می توان ضمانت کرد اما اگر بدون ضابطه انجام شود از آن جا که ضامنی ندارد باطل است. چرا که پشتوانه ی این ارز در دنیای واقعی طلا و نقره نیست بلکه معادله ریاضی است.

بند دوم: تسلط اجنبی بر اموال مسلمانان:

در سال ۲۰۰۹ یک شخص مجهول الهویه به نام آقای ساتوشی ناکاماتو، همان اولین روز، یک میلیون بیت کوین را در حساب شخصی خودش ریخت، این ثروت الان در اختیار عده خاصی است و ما نمی‌دانیم آن عده خاص چه کسانی هستند و لذا ما نباید اقتصادمان را به بیت کوین بسپاریم. می توانیم سبد اقتصادمان را تنوع ببخشیم و انحصار دلار را بشکنیم. اگر بخواهیم استکبار دلاری امریکا را به زمین بزنیم یک راهش این است که این رمز ارزها هم داخل مبادلات ما بشوند. اما اگر بخواهیم همه ثروت یا بخش مهم ثروت را اینجا ببریم، ثروت ما در اختیار اشخاصی قرار می‌گیرد که اکثرش را در حوزه خودشان وارد کردند. البته مشخص هست که مثلا این ۴۰ ایمیل صاحب ۸۰ درصد بیت کوین‌های دنیا هستند، ولی صاحبان این ایمیل‌ها مشخص نیست. بیت کوین این خصوصیت را دارد که فقط با یک ایمیل می‌توانید کیف بیت کوین را ایجاد کنید. این درست است که نمی‌شود همه سرمایه و بودجه را به این طرف ببریم که در نتیجه به این وابسته بشویم. مؤسسه دار الثقلین/ نشست فقه معاصر با موضوع «بررسی حکم شرعی خرید، فروش و استخراج پول رمز پایه دیجیتال/ ۱۵اسفند ۱۳۹۹/ترابی مرتضی /خبرگزاری رسمی حوزه

فصلنامه علمی-حقوقی قانون یار – دوره هفتم – شماره ۲۶ – تابستان ۱۴۰۲ – دبیرخانه مرکزی ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

لذا نامعلوم بودن صاحبان و مخزن داران بیت کوین، چیرگی بلاد و افراد کفر بر سهم زیادی از رمز ارز بیت کوین قبل از ورود مسلمانانا ناز علل اصلی فرضیه ی تسلط اجنبی بر اموال مسلمانامن است که لازم است طبق قاعده ی نفی سبیل با آن برخورد شود.

بند سوم: عدالت اجتماعی

ساز و کار عدالت توزیعی ثروت از مفهوم عدالت اجتماعی نشئت میگیرد که در تعریف آن، اینگونه آورده اند:« عدالت اجتماعی عبارت است از: شرایط برای همه به طور یکسان و رفع موانع برای همه به طور یکسان» (مطهری، مجموعه آثار، ص۲۵۳، سال ۱۳۸۱ صدرا)

هرچند در نگاه اولیه کسب بیت کوین برای استفاده ی عموم آزاد می باشد و صرفا با ایجاد یک ایمیل بتوان در جهت کسب این رمز ارز اقدام کرد اما با تأمل و بررسی سایر شرایط من جمله قیمت دستگاه استخراج و. . . درمیابیم که بین صاحبان آن و ماینرها کمتر اقشار با قدرت مالی ضعیف وجود دارند. چرا که افراد کمتری توان پرداخت این هرینه ها را دارند فلذا نمی توانند بهره مند شوند و این با اصل عدالت اجتماعی در تعارض است.

بند چهارم: احتمال خسارت و ضرر

نداشتن پشتوانه مالی، نامعلوم بودن میزان دقیق بیت کوین که کسب می شود قبل ازکسب آن، نامعلوم بودن صاحبان و مخزن داران بیت کوین، قیمت بالای دستگاههای استخراج و امکان عدم برگشت سرمایه ی اولیه، نوسانات بسیار زیاد قیمت آن، ناکافی و نامطمئن بودن بازار خرج وتبدیل این رمز ارز مجازی به پول یا سرمایه حقیقی موجب احتمال لغوی بودن آن وعدم اطمینان به بیت کوین است و بخاطر قاعده ی لاضرر لازم است ابتدا این موارد رفع شود.

بند پنجم: خرید و فروش غرری

غرر یعنی خطر، در معرض هلاک افتادن، اسم مصدرتغریراست، گفته می‌شود: «غرر بنفسه تغریرا: عرضها للهلکة و الاسم الغرر[1]» (الجوهری ابونصر، الصحاح، ج۲، ص۷۶۸) چیزی که ظاهرش محبوب و باطنش مکروه باشد، (جهل الحصولشهید اول، القواعد، ج۲، ص۱۳۷) در باب غرری بودن معامله بحث های مفصلی در فقه آمده و در حقوق هم عموما با بیان مصداق سعی شده آنرا تبیین نمایند. اما آنچه از تعاریف و نظرات مختلف بر می آید این است که موارد غرر را می توان به سه دسته تقسیم کنیم:

الف: احتمال ضرر، از عدم اعتماد و اطمینان به وجود مال و امثال آن ناشی می شود.

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

ب:این احتمال ضرر، از عدم اطمینان به امکان تسلیم و تسلم و قبض مبیع بوجود می آید، اگر چه مبیع از لحاظ وصف و مقدار برای طرفین معلوم باشد. در چنین حالتی ممکن است یکی از طرفین یا هر دو به عدم امکان تسلیم یا تسلم علم داشته باشند، که باعث بطلان معامله خواهد بود.

ج:این احتمال، در نتیجه جهل نسبت به مقدار یا جنس یا وصف آن بوجود می آید.

در مبحث ما ظاهرا جهل ما نسبت به زوایای مختلف بیت کوین به اصل آن ضرری نمی زند و یا حتی چیرگی آمریکا به شبکه اینترنت و احتمال از دسترس خارج شدن این شبکه به دلیل ضعف احتمال عقلا قابل اعتنا نیست. و نیز با شفافیتی که در ساز وکار این شبکه وجود دارد و باتوجه به مقدار بیت کوینی که هنوز کشف و استخراج نشدهعقلا احتمال عدم دسترسی به آن منتفی است.

گرچه نامعلوم بودن مخزن داران بیت کوین موجب تردید در انجام و موجب خوف ضرر می باشد اما از این جهت که نگهداری پس از کسب از لوازم غرر نیست خللی به نظر غرری نبودن آن وارد نمی کند.

بند ششم: کارکردهای بیت کوین

امروزه در جهان کاربرد های زیادی برای بیت کوین وجود دارد که در هر سرزمین و حکومتی باتوجه به هنجارهای آن جامعه به شکل متفاوتی مورد استقبال قرار گرفته است.

من جمله خرید قهوه یا اپلیکیشن های موبایل یا تهیه بلیط هواپیما و نیز ذخیره به عنوان سرمایه یا روشی برای دور زدن تحریم ها همچنین گاها راهبردی برای پولشویی می باشد.

به دلیل جهان شمولی و غیر متمرکز بودن بیت کوین در جهت منافع افراد مورد استفاده قرار می گیرد و از آن جا که اختصاص به متشرعین و منصفان جامعه نداردمانند هر ابزار و ارز حقیقی اهداف انسانی و شرعی و غیرشرعی را شامل می شود. گرچه برخی محققین استخراج این رمزارز را مصداق اعانه بر اثم میدانند اما چون اولا انجام امور غیرشرعی متوقف بر وجود بیت کوین نیست و نیز این رمز ارز کارکردهای دیگری هم دارد و حتی در عرف هم تحت عنوان اعانه بر اثم شناخته نشده لذا نمی توان اصل ایجاد آن را مورد حمله قرار دهیم و برای جلوگیری از امور خلاف نیاز به تحقیق و بحث های تخصصی وقوانین سازنده و بازدارنده

فصلنامه علمی-حقوقی قانون یار – دوره هفتم – شماره ۲۶ – تابستان ۱۴۰۲ – دبیرخانه مرکزی ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

داریم. که با این روش می توان استفاده از آن را جهت بخشید و حتی دیگران را بـدون در نظـر گرفتن دین و مسلک ایشان نهی از منکر کرد و به سمت صحیح رهنمون شد.

همچنین با بررسی دقیق و ایجاد قوانین و فرهنگ سازی صحیح می توان از خروج ارز ازکشور یا قاچاق دستگاه های استخراج کننده و منهیات دیگر جلوگیری کرد.

نتیجه گیری

بیت کوین تحقق یک ایده اقتصادی در قالب برنامه رایانه ای است و اگر استقبال جامعـه نبـود، در رایانه به فراموشی سپرده می شد. اما به سرعت مرحله پذیرش از سمت جامعه را طی کـرده است. در این مقاله استخراج بین کوین به عنـوان یـک کسـب و ماحصـل آن یعنـی خـود بیـت کوین از نظر ماهیت مورد بررسی قرار گرفته است در خصوص ماهیت پولی و مالی بودن بیـت کوین نظرات مختلفی آمده که با ترجیح نظر پول نبودن آن مشروعیت استخراج مورد بررسـی قرار میگیردو در ادامه برای بررسـی مشـروعیت اسـتخراج بیـت کـوین لازم اسـت بـدانیم ایـن عملیات طی کدام یک از قراردادهای شرعی صورت می گیردتا مصـداق اکـل مـال بـه باطـل نباشد. در این راستا این ماهیت با آنچه بعضی برای آن تعریف کرده اند مثل مسـابقه، قمـار و. . مقایسه و بررسی گردیده علی الظاهر ازآن جا که این کسب با ارکان جعاله در تعارض نیست و بلکه هم خوانی دارد در این قالب قابلیت دفاع دارد و احتمال اکل مال به باطل منتفی می شود.

در پایـان بـه نتـایج اسـتخراج و تـأثیرات محصـله آن و نقـد و توجیـه نظـرات مختلـف در ایـن خصوص پرداخته شدهو اشکالات آن اعم از غرری بودن، قریب الوقوع بودن ضرر در آن، و. . . مورد توجه قرار گرفته است. بسیاری از فقها معتقدنـد بخـاطر اشـکالات ذکـر شـده و اینکـه جامعه اسلامی در استخراج آن بسیار عقب است و اکثر ماحصل این استخراج به دست دشمنان اسلام قرار دارد؛ استفاده و استخراج بیت کوین و حتی خرید و فروش دستگاه هـای اسـتخراج آن حـرام مـی باشـد و از طرفـی دیگـر برخیصـاحب نظـران معتقدنـد بیـت کـوین مـی توانـد کارکردهای مشخصی که پول سنتی و پول الکترونیک در اقتصـاد بـر عهـده دارد را در دنیـای حقیقی ایفا نماید به نظر می رسد حتی با قوانین شریعت و اصول اسلامی مغایرت ندارد؛ امـا در این خصوص نیازمند رفع اشکالات و ابهامات موجود در بیت کوین و نیز قـوانین بـرای ضـابطه مند شدن آن هستیم.

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

منابع و مآخذ

- ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، دار الفکر للطباعة و النشر و التوزیع، بیروت
- ابن ابی جمهور، محمدبن زین الدین، عوالی اللآلی، ج ۳، قم، سیدالشهدا، ۱۴۰۳
- ابوالحسن، علی بن ابی نزال لیثی واسطی، عیون الحکم و المواعظ، ۱۳۷۶ ش، قم
- استفتائات، مکارم شیرازی، ناصر
- انصاری, مرتضی,مکاسب، ج۱، ۱۲۸۱ق، قم، دهاقانی، عربی
- ثقه الاسلام کلینی(ره)، اضول الکافی، ج۵، ۱۴۲۱ق، دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی، تهران
- جعفری لنگرودی، محمدجعفر، مبسوط در ترمینولوژی حقوق، ج۲، ص۱۰۸۴، تهران، ۱۳۷۸ش
- خلعت‌بری، فیروزه، مجموعه مفاهیم بانکی و بین‌المللی، تهران، شباویز، چاپ اول، ص۳۳۲-۳۳۳.
- دیولیو یوجین، ا، پول و بانکداری (نظریه و مسائل)، ج۱، ص۱۳-۱۴، ترجمه حسین حشمتی مولایی، تهران، ۱۳۷۴ش
- سیدرضی، نهج البلاغه
- شهید اول، القواعد والفوائد، ج۲، ۱۲۷۰هـ ق
- شیخ طوسی، تهذیب الاحکام، ج۷، ۱۳۶۵
- طبرانی، سلیمان بن احمد، المعجم الکبیر، ج ۲۲، بیروت، مکتبة ابن تیمیه
- قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران
- کاتوزیان، ناصر، ۱۳۸۳قانون مدنی در نظم حقوقی کنونی. تهران، میزان.
- محمدبن ادریس حلی، السرائر، ج۲، ۱۴۱۰ ق، جماعة المدرسین فی الحوزة العلمیة بقم، مؤسسة النشر الإسلامی. قم

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

- محمد تقی رکنی، مجلهحصون، مرداد و شهریور ماه ۱۳۹۱ – شماره ۳۷
- مطهری، مجموعه آثار، ص۲۵۳، سال ۱۳۸۱ صدرا
- میرزاخانی، رضا، بیت کوین و ماهیت مالی-فقهی پول مجازی، سازمان بورس و اوراق بهادارمرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامیگروه بازارهاو ابزارهایمالی، کد گزارش۲۰۱۷-۲۰-۹۶، دی۹۶
- مؤسسه دار الثقلین/ نشست فقه معاصر با موضوع «بررسی حکم شرعی خرید، فروش واستخراج پول رمز پایه دیجیتال/ ۱۵اسفند ۱۳۹۹/ترابی مرتضی /خبرگزاری رسمی حوزه
- مروی، جواد، درس خارج فقه معاصر، پایگاه مجازی مفتاح
- Money، Interest and QirāĐ، Studies in Islamic Economics، ed Khurshid Ahmad، Leicester، ۱۹۸۱ص۵۹ج۱، Abu Saud، M
- Money، L Smith ج۱، ص۴-۵ Boston Houghton Mifflin Company، Credit and Public Policy،
- Money، Smith L، ج۱، ص۴Houghton Mifflin Company ،. Boston، Credit and Public Policy،
- Money and Banking، Welfling W[، ج۱، ص۴۸، ۱۹۵۸New York.
- Smith LMoney، ج۱، ص۳Houghton Mifflin Company ،. Boston، Credit and Public Policy،

Archive of SID.ir